

Міністерство охорони здоров'я України
Полтавський державний медичний університет

Кафедра іноземних мов з латинською мовою та медичною термінологією

СИЛАБУС

Латинська мова та медична термінологія

(назва навчальної дисципліни)

нормативна дисципліна

(дисципліна нормативна/ вибіркова)

рівень вищої освіти	другий (магістерський) рівень вищої освіти
галузь знань	22 «Охорона здоров'я»
спеціальність	221 «Стоматологія»
кваліфікація освітня	магістр стоматології
кваліфікація професійна	лікар-стоматолог
освітньо-професійна програма	«Стоматологія»
форма навчання	денна
курс і семестр вивчення навчальної дисципліни	I курс, I-II семестр

ДАНІ ПРО ВИКЛАДАЧІВ, ЯКІ ВИКЛАДАЮТЬ ОСВІТНЮ КОМПОНЕНТУ (ОК)

Прізвище, ім'я, по батькові викладача (викладачів), науковий ступінь, учене звання	<ol style="list-style-type: none"> 1. Беляєва Олена Миколаївна, к.пед.н., доцент 2. Сологор Ірина Миколаївна, к.філол.н., доцент 3. Гончарова Євгенія Євгеніївна, к.пед.н., викладач 4. Роженко Інеса Віталіївна, викладач
Профайли викладачів	https://foreign-lang.pdmu.edu.ua/team
Контактний телефон	0532-608-704
Е-mail:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Беляєва Олена Миколаївна inlatmetod@ukr.net 2. Сологор Ірина Миколаївна plantagoalpina@gmail.com 3. Гончарова Євгенія Євгеніївна goncharovaeel6@gmail.com 4. Роженко Інеса Віталіївна river6727@gmail.com
Сторінка кафедри на сайті ПДМУ	https://foreign-lang.pdmu.edu.ua/

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ОК

Обсяг ОК

Кількість кредитів / годин – 3 / 90, з них:

Лекції (год.) – програмою не передбачені

Практичні (год.) – 50

Самостійна робота (год.) – 40

Вид контролю – ПМК

Політика ОК

Загальні засади, на яких ґрунтується політика вивчення латинської мови та медичної термінології: дотримання суб'єктами освітнього процесу (здобувачами освіти й науково-педагогічними працівниками) принципів академічної доброчесності, які передбачають відмову від списування в будь-якій формі, об'єктивне оцінювання результатів навчання, обов'язкове посилання на джерела інформації тощо, що викладені в Кодексі академічної доброчесності Полтавського державного медичного університету (<https://u.to/UyhIHA>); залучення здобувачів освіти до академічної культури й наукової діяльності; формування рівня

теоретичних знань, умінь, практичних навичок, способів мислення, необхідних для майбутньої професійної діяльності; популяризація загальнолюдських, національних і професійних цінностей; ознайомлення здобувачів освіти з основами медичної етики й деонтології; пропагування здорового способу життя; створення умов для підтримання суб'єктами освітнього процесу позитивного іміджу та ділової репутації ПДМУ у вітчизняному й зарубіжному освітньо-науковому просторі; створення умов для особистісного розвитку здобувачів освіти, реалізації їх інтелектуальних і когнітивних здібностей; формування гуманістичного світогляду, толерантності, мультикультурності.

Конкретні вимоги: неприпустимість пропусків і запізнень без поважної причини; активна участь здобувачів освіти на практичних заняттях; систематичне виконання всіх видів завдань, передбачених робочою навчальною програмою з латинської мови та медичної термінології; заборона користуватися девайсами, крім випадків, коли на занятті застосовуються інтерактивні програми Kahoot чи Quizlet. **Система заохочень:** здобувачі освіти – переможці II етапу Всеукраїнської студентської олімпіади (міжнародних олімпіад) з латинської мови та медичної термінології можуть бути звільнені від відвідування практичних занять як такі, що достроково виконали навчальну програму; здобувачі освіти – учасники наукового гуртка, які демонструють високі особисті наукові досягнення, можуть претендувати на отримання автоматом найвищого бала за ПМК з латинської мови та медичної термінології. Політика у сфері оцінювання всіх видів навчальних досягнень здобувачів освіти ґрунтується на принципах прозорості, об'єктивності й відкритості. Кафедра дотримується неухильного курсу щодо студентоцентрованого навчання, практичної реалізації принципів індивідуалізації і диференціації в навчанні, а також викорінення будь-яких проявів суб'єктивізму й заангажованості щодо оцінювання.

Загальні положення політики викладені в нормативних документах за посиланням (<https://u.to/ZShIHA>).

Опис ОК (анотація)

Предметом вивчення ОК «Латинська мова та медична термінологія» є латинська фонетика, фахова лексика і термінологія, елементи латинської граматики і словотворення в обсязі, необхідному для використання греко-латинських термінів, скорочень і кліше в усному й писемному фаховому мовленні. ОК вивчається здобувачами освіти першого року навчання протягом першого та другого семестрів.

Пререквізити і постреквізити ОК (міждисциплінарні зв'язки)

Пререквізити.

Для успішного засвоєння програми з латинської мови та медичної термінології здобувач освіти повинен володіти обсягом теоретичних знань і понять із фонетики й графіки, морфології, синтаксису, лексикології, фразеології, словотвору української та іноземної мов, передбачених Державним стандартом базової і повної середньої освіти: алфавіт, літера, звук (голосний, приголосний), диграф, дифтонг, складоподіл, наголос, частини мови, морфологічні ознаки частин мови, функції у словосполученні (реченні), типи синтаксичного зв'язку в словосполученні, прямий додаток, непрямий додаток, основні типи системних зв'язків між лексичними одиницями (синонімія, антонімія, омонімія, гіперо-

гіпонімія, паронімія), способи словотворення – афіксальний, словоскладання, основоскладання, конверсія.

Постреквізити. Латинська мова та медична термінологія слугує прикладною ОК для ОК циклу загальної («Іноземна мова за професійним спрямуванням», «Медична біологія», «Анатомія людини», «Гістологія, цитологія та ембріологія», «Біологічна та біоорганічна хімія», «Мікробіологія, вірусологія та імунологія», «Фізіологія»,) і професійної підготовки («Патофізіологія», «Патоморфологія», «Фармакологія», «Терапевтична стоматологія», «Хірургічна стоматологія» і «Ортопедична стоматологія»).

Мета та завдання ОК:

- засвоєння знань із фонетики, графіки, орфографії, морфології, елементів синтаксису, термінологічного словотвору, базової лексики та фахової термінології, необхідних для формування професійно важливих умінь і навичок майбутніх магістрів стоматології; кінцевою метою є використання міжнародних греко-латинських термінів, скорочень і кліше у фаховому усному й писемному мовленні;

- формування базових мовних, лінгвопрофесійних і лінгвокультурологічних умінь і навичок та інших компетентностей, необхідних для виконання квазіпрофесійних і професійних завдань.

Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє ОК

Нормативна ОК «Латинська мова та медична термінологія» забезпечує набуття здобувачами освіти компетентностей:

- ***інтегральної:*** здатність розв'язувати складні задачі та проблеми в галузі охорони здоров'я за спеціальністю «Стоматологія» у професійній діяльності або в процесі навчання, що передбачає проведення досліджень і/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог;

- ***загальних:*** здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; здатність застосовувати знання у практичній діяльності; здатність використовувати міжнародні греко-латинські терміни, скорочення і кліше у фаховому усному й писемному мовленні; навички використання інформаційних і комунікаційних технологій; здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел;

- ***спеціальних (фахових, предметних):*** спроможність збирати медичну інформацію про пацієнта й аналізувати клінічні дані; спроможність ведення нормативної медичної документації; опрацювання державної, соціальної та медичної інформації.

Результати навчання для ОК:

по завершенню вивчення ОК здобувачі освіти повинні

знати:

- коротку історію латинської мови й основні етапи розвитку греко-латинської медичної термінології;
- латинський алфавіт;
- правила читання та вимови голосних, приголосних, буквосполучень (латинських і грецьких);

- правила наголосу;
- принципи термінологічного словотворення (префіксація, суфіксація, слово- і основоскладання, субстантивація, конверсія, аббревіація);
- морфологічні ознаки змінних і незмінних частин мови;
- елементи синтаксису латинської мови, необхідні для формування навичок утворення та перекладу дво- і багатослівних термінів;
- базові латинські терміни та їхні українські відповідники;
- словотворчі елементи, які містять інформацію про препарат;
- принципи утворення латинських назв вітамінів;
- базові терміни, які позначають поняття технології ліків;
- правила перекладу діагнозів латинською мовою;
- поширені в медичному дискурсі латинські скорочення та кліше;

уміти:

- конструювати анатомо-гістологічні, фармацевтичні та клінічні терміни;
- вільно оперувати латинськими (латинізованими грецькими, гібридними, запозиченими) загальномедичними й галузевими термінами, номенклатурними найменуваннями та мовленнєвими кліше у фаховому мовленні (усному та писемному), наприклад, при збиранні інформації про пацієнта й оцінюванні результатів лабораторних та інструментальних досліджень, веденні медичної документації, обробці державної, соціальної і медичної інформації;
- класифікувати препарати за словотворчими елементами, які несуть інформацію про препарат (джерело видобування, інгредієнти, хімічний склад, належність до певної фармакологічної або хімічної групи, терапевтичний ефект, анатомо-фізіологічну дію);
- «зчитувати» інформацію про препарат за його назвою;
- знаходити назви препаратів-аналогів (дженериків), керуючись мовним оформленням;
- продукувати, читати й усвідомлювати зміст особливих функціональних текстів – діагнозів;
- читати та перекладати зі словником адаптовані тексти на медичну тематику.

З огляду на те, що до змісту навчання латинської мови та медичної термінології включено лінгвокультурологічний компонент, здобувач освіти **повинен:**

- засвоїти латинські прислів'я, приказки, афоризми, літературні цитати, кліше й уміти вживати їх у мовленні;
- володіти інформацією про походження деяких фразеологічних зворотів і вміти пояснювати їх зміст;
- розуміти семантику античних образів-символів та їх використання в якості пропріального компонента медичних термінів.

Програмні результати навчання (ПРН), формуванню яких сприяє ОК:

ПРН 2. Збирати інформацію про загальний стан пацієнта, оцінювати психомоторний і фізичний розвиток пацієнта, стан органів щелепно-лицевої

ділянки, на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень оцінювати інформацію щодо діагнозу (за списком 5).

ПРН 6. Планувати та втілювати заходи профілактики стоматологічних захворювань серед населення для запобігання розповсюдження стоматологічних захворювань.

ПРН 9. Визначати характер режиму праці, відпочинку та необхідної дієти при лікуванні стоматологічних захворювань (за списком 2) на підставі попереднього або остаточного клінічного діагнозу шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.

ПРН 14. Аналізувати й оцінювати державну, соціальну та медичну інформацію з використанням стандартних підходів і комп'ютерних інформаційних технологій.

ПРН 18. Усвідомлювати й керуватися у своїй діяльності громадянськими правами, свободами та обов'язками, підвищувати загальноосвітній культурний рівень.

ПРН 19. Дотримуватися вимог етики, біоетики та деонтології у своїй фаховій діяльності.

Тематичний план лекцій (за модулями) із зазначенням основних питань, що розглядаються на лекції – програмою не передбачений

Тематичний план семінарських занять за модулями і змістовими модулями із зазначенням основних питань, що розглядаються на семінарському занятті – програмою не передбачені

Тематичний план практичних занять за модулями і змістовими модулями із зазначенням основних питань, що розглядаються на практичному занятті

№ з/п	Тема	К-сть годин
1	Алфавіт. Вимова голосних, приголосних. Латинські та грецькі буквособ'єднання. Уживання великої літери. Нумерація складів. Складоподіл. Довгота й короткість голосних. Наголос.	2
2	Поняття «науковий термін». Загальні відомості про медичну термінологію. Іменник: загальні відомості та граматичні категорії. Форма запису іменників. Роль називного й родового відмінків у побудові термінів. Безприйменникове керування. Лексика.	2
3	Загальні відомості про прикметник. Синтаксична конструкція «узгоджене означення». Прикметники з недостатніми ступенями порівняння, які вказують на положення органів і напрямки частин тіла. Особливості вживання прикметників «великий» і «малий» у термінології. Лексика.	2
4	І відміна іменників. Загальне поняття про латинський прийменник. Прийменники, які керують Acc. та Abl. Лексика.	2

5	Дієслово. Категорії дієслова. Теперішній час дійсного способу.	2
6	II відміна іменників. Винятки з правила про рід. Правило середнього роду. Лексика. Поширені у фаховому мовленні медичного працівника загальні терміни та сталі вирази.	2
7	Системне вивчення прикметників I групи. Пасивні дієприкметники минулого часу в анатомічній термінології. Узгодження прикметників першої групи та пасивних дієприкметників минулого часу з іменниками. Лексика.	2
8	Загальна характеристика III відміни іменників. Типи відмінювання. Особливості відмінкових закінчень голосного й мішаного типів. Закінчення іменників чоловічого роду III-ї відміни в Nom. sing. і варіанти цих закінчень у Gen. sing. Винятки з правила про рід. Лексика. Латинські назви м'язів за їхньою функцією. Моделі утворення і способи перекладу.	2
9	Системне вивчення прикметників III відміни. Активні дієприкметники теперішнього часу в анатомічній термінології. Узгодження прикметників III відміни та активних дієприкметників теперішнього часу з іменниками. Ступені порівняння прикметників у медичній термінології. Лексика.	2
10	Закінчення іменників жіночого роду III відміни в Nom. sing. і варіанти цих закінчень у Gen. sing. Винятки з правила про рід. Лексика. Зубна формула. Латинські скорочення назв зубів, прийняті для її запису	2
11	Закінчення іменників середнього роду III відміни в Nom. sing. і варіанти цих закінчень у Gen. sing. Винятки з правила про рід. Професійні медичні вирази. Особливості відмінювання іменників грецького походження на «-sis», а також латинських іменників на кшталт febris. Особливості відмінювання деяких іменників середнього роду на «-ma» etc. Іменник vas, vasis n. Лексика.	2
12	IV та V відміни іменників. Винятки з правила про рід. Лексика. Поширені у фаховому мовленні медичного працівника загальні терміни і професійні вирази.	2
13	Префіксація. Найуживаніші латинські і грецькі префікси. Префікси числівникового походження. Лексика.	2
14	Загальні відомості про хімічну номенклатуру. Словотворчі елементи в назвах препаратів, які вказують на хімічний склад. Лексика.	2
15	Загальні відомості про номенклатуру лікарських засобів. Словотворчі елементи в назвах препаратів, які несуть інформацію анатомічного або фізіологічного характеру. Словотворчі елементи в назвах препаратів, які вказують на фармакологічну дію лікарського засобу. Поширені назви груп препаратів за фармакологічною дією. Лексика.	2
16	Словотворчі елементи в назвах препаратів, які вказують на наявність компонентів рослинного походження та належність до	2

	різних груп антибіотиків. Лексика.	
17	Загальні відомості про клінічну термінологію. Структура однослівних клінічних термінів. Багатослівні клінічні терміни. Загальне поняття про діагноз. Лексика. Вирази, які використовуються в оформленні клінічних діагнозів.	2
18	Грецькі дублети латинських іменників I відміни. Кінцеві терміноелементи. Переклад діагнозів / фрагментів діагнозів.	2
19	Грецькі дублети латинських іменників II відміни. Кінцеві терміноелементи. Переклад діагнозів / фрагментів діагнозів.	2
20	Грецькі дублети прикметників 1 та 2 групи. Переклад діагнозів / фрагментів діагнозів	2
21	Грецькі дублети латинських іменників чоловічого, жіночого та середнього роду III відміни. Переклад діагнозів / фрагментів діагнозів.	2
22	Утворення термінів-назв хвороб запального, незапального й пухлинного характеру. Переклад діагнозів	2
23	Грецькі дублети латинських іменників IV – V відмін. Переклад діагнозів / фрагментів діагнозів. Терміноелементи-омофони й омографи. Переклад діагнозів / фрагментів діагнозів.	2
24	Систематизація вивченого матеріалу.	2
25	Підсумковий модульний контроль	2
	РАЗОМ	50

Самостійна робота

Тематичний план самостійної роботи, що входить до плану аудиторних занять

№ з/п	Тема	К-сть годин
1	Алфавіт. Вимова голосних, приголосних. Латинські та грецькі буквособолучення. Уживання великої літери. Нумерація складів. Складоподіл. Довгота й короткість голосних. Наголос.	0,5
2	Поняття «науковий термін». Загальні відомості про медичну термінологію. Іменник: загальні відомості та граматичні категорії. Форма запису іменників. Роль називного й родового відмінків у побудові термінів. Безприйменникове керування. Лексика.	0,5
3	Загальні відомості про прикметник. Синтаксична конструкція «узгоджене означення». Прикметники з недостатніми ступенями порівняння, які вказують на положення органів і напрямки частин тіла. Особливості вживання прикметників «великий» і «малий» у термінології. Лексика.	0,5
4	I відміна іменників. Загальне поняття про латинський прийменник. Прийменники, які керують Acc. та Abl. Лексика.	0,5
5	Дієслово. Категорії дієслова. Теперішній час дійсного способу.	0,5
6	II відміна іменників. Винятки з правила про рід. Правило	0,5

	середнього роду. Лексика. Поширені у фаховому мовленні медичного працівника загальні терміни та сталі вирази.	
7	Системне вивчення прикметників I групи. Пасивні дієприкметники минулого часу в анатомічній термінології. Узгодження прикметників першої групи та пасивних дієприкметників минулого часу з іменниками. Лексика.	0,5
8	Загальна характеристика III відміни іменників. Типи відмінювання. Особливості відмінкових закінчень голосного й мішаного типів. Закінчення іменників чоловічого роду III-ї відміни в Nom. sing. і варіанти цих закінчень у Gen. sing. Винятки з правила про рід. Лексика. Латинські назви м'язів за їхньою функцією. Моделі утворення і способи перекладу.	0,5
9	Системне вивчення прикметників III відміни. Активні дієприкметники теперішнього часу в анатомічній термінології. Узгодження прикметників III відміни та активних дієприкметників теперішнього часу з іменниками. Ступені порівняння прикметників у медичній термінології. Лексика.	0,5
10	Закінчення іменників жіночого роду III відміни в Nom. sing. і варіанти цих закінчень у Gen. sing. Винятки з правила про рід. Лексика. Зубна формула. Латинські скорочення назв зубів, прийняті для її запису	0,5
11	Закінчення іменників середнього роду III відміни в Nom. sing. і варіанти цих закінчень у Gen. sing. Винятки з правила про рід. Професійні медичні вирази. Особливості відмінювання іменників грецького походження на «-sis», а також латинських іменників на кшталт febris. Особливості відмінювання деяких іменників середнього роду на «-ma» etc. Іменник vas, vasis n. Лексика.	0,5
12	IV та V відміни іменників. Винятки з правила про рід. Лексика. Поширені у фаховому мовленні медичного працівника загальні терміни і професійні вирази.	0,5
13	Префіксація. Найуживаніші латинські і грецькі префікси. Префікси числівникового походження. Лексика.	0,5
14	Загальні відомості про хімічну номенклатуру. Словотворчі елементи в назвах препаратів, які вказують на хімічний склад. Лексика.	0,5
15	Загальні відомості про номенклатуру лікарських засобів. Словотворчі елементи в назвах препаратів, які несуть інформацію анатомічного або фізіологічного характеру. Словотворчі елементи в назвах препаратів, які вказують на фармакологічну дію лікарського засобу. Поширені назви груп препаратів за фармакологічною дією. Лексика.	0,5
16	Словотворчі елементи в назвах препаратів, які вказують на наявність компонентів рослинного походження та належність до різних груп антибіотиків. Лексика.	0,5
17	Загальні відомості про клінічну термінологію. Структура	0,5

	однослівних клінічних термінів. Багатослівні клінічні терміни. Загальне поняття про діагноз. Лексика. Вирази, які використовуються в оформленні клінічних діагнозів.	
18	Грецькі дублети латинських іменників I відміни. Кінцеві терміноелементи. Переклад діагнозів / фрагментів діагнозів.	0,5
19	Грецькі дублети латинських іменників II відміни. Кінцеві терміноелементи. Переклад діагнозів / фрагментів діагнозів.	0,5
20	Грецькі дублети прикметників 1 та 2 групи. Переклад діагнозів / фрагментів діагнозів	0,5
21	Грецькі дублети латинських іменників чоловічого, жіночого та середнього роду III відміни. Переклад діагнозів / фрагментів діагнозів.	0,5
22	Утворення термінів-назв хвороб запального, неzapального й пухлинного характеру. Переклад діагнозів	0,5
23	Грецькі дублети латинських іменників IV – V відмін. Переклад діагнозів / фрагментів діагнозів. Терміноелементи-омофони й омографи. Переклад діагнозів / фрагментів діагнозів.	0,5
24	Систематизація вивченого матеріалу.	0,5
25	Підготовка до підсумкового модульного контролю.	6
	РАЗОМ	18

Тематичний план самостійної роботи, що не входить до плану аудиторних занять

№ з/п	Тема	К-сть годин
1	Компонентний склад багатослівних анатомічних термінів. Комбіновані синтаксичні конструкції.	4
2	Дієслово. Наказовий спосіб. Умовний спосіб.	3
3	I та II грецькі відміни іменників.	3
4	Субстантивация в анатомічній термінології.	1
5	Найбільш поширені скорочення анатомічних термінів	3
6	Латинізовані прикметники грецького походження на <i>-es</i> та <i>-os</i> в анатомічній термінології.	1
7	Особливості утворення найвищого ступеня порівняння прикметників на <i>-er</i> та <i>-ilis, -ile</i>	3
8	Загальні відомості про систему латинського прислівника. Ступені порівняння прислівників.	3
9	Загальні відомості про систему латинського займенника.	3
10	Загальні відомості про систему латинського числівника	3
11	Латинські назви вітамінів.	1
12	Скорочення, які використовуються при оформленні діагнозів.	4
	РАЗОМ	32

Індивідуальні завдання

1. Опрацювання додаткових матеріалів під час підготовки до участі в I і II етапах Всеукраїнської студентської олімпіади з ОК «Латинська мова та медична термінологія».
2. Опрацювання літературних джерел, необхідних для виконання самостійних наукових досліджень і підготовка за їх результатами наукових публікацій та доповідей, створення презентацій.
3. Написання тез і матеріалів доповідей.
4. Робота зі словниками, довідниками, фаховою літературою.
5. Виконання індивідуальних завдань за підручником «Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium».

Перелік теоретичних питань для підготовки здобувачів освіти до підсумкового модульного контролю (ПМК)

1. Латинський алфавіт.
2. Класифікація звуків. Правила вимови голосних.
3. Диграфи і дифтонги, які слугують для позначення голосних звуків.
4. Особливості вимови приголосних.
5. Буквосполучення латинського і грецького походження.
6. Уживання прописної літери в медичній латині.
7. Складоподіл. Правила довготи й короткості. Довгі та короткі суфікси.
8. Наголос. Особливості наголосу в словах грецького походження.
9. Загальні відомості про науковий термін.
10. Морфологічні категорії іменників. Правило запису іменників у словник, односкладових іменників III відміни зокрема. Правило визначення основи іменників.
11. Синтаксична конструкція «неузгоджене означення». Способи перекладу українською мовою.
12. Морфологічні категорії прикметників. Правило визначення основи прикметників, у тому числі прикметників з одним родовим закінченням.
13. Прикметники з недостатніми ступенями порівняння в анатомічній термінології. Особливості вживання прикметників *major, us* і *minor, us* в анатомічній термінології.
14. Синтаксична конструкція «узгоджене означення». Правило перекладу українською мовою.
15. Структура кількаслівних термінів з різними типами синтаксичного зв'язку.
16. Характеристика I відміни. Відмінкові закінчення. Винятки з правила про рід.
17. Іменники I грецької відміни.
18. Загальні відомості про прийменник. Найбільш уживані прийменники з *Acc.* і *Abl.* Уживання прийменників *in* і *sub*.
19. Характеристика II відміни. Відмінкові закінчення. Правило середнього роду. Винятки з правила про рід.
20. Іменники II грецької відміни.
21. Субстантивація.
22. Скорочення анатомічних назв-іменників I, II і III відмін, прийняті в анатомічній термінології.

23. Прикметники 1 групи. Пасивні дієприкметники минулого часу.
24. Характеристика іменників III відміни. Особливості словникової форми.
25. Характерні ознаки приголосного, голосного і мішаного типів іменників III відміни. Відмінкові закінчення кожного типу.
26. Закінчення іменників чоловічого роду III відміни в Nom. sing. і варіанти цих закінчень у Gen. sing. Найважливіші винятки з правила про рід. Граматична будова латинських назв м'язів за їхньою функцією. Моделі утворення і способи перекладу.
27. Закінчення іменників жіночого роду III відміни в Nom. sing. і варіанти цих закінчень у Gen. sing. Найважливіші винятки з правила про рід. Зубна формула і латинські скорочення назв зубів, прийняті для її запису.
28. Закінчення іменників середнього роду III відміни в Nom. sing. і варіанти цих закінчень у Gen. sing. Винятки з правила про рід.
29. Особливості відмінювання грецьких іменників на “-sis” і латинських на кшталт *febris*.
30. Особливості відмінювання іменників середнього роду III відміни на -ma (типу *gramma, atis n*)
31. Особливості відмінювання іменника *vas, vasis n*.
32. Прикметники III відміни. Латинізовані прикметники грецького походження на -es та -os в анатомічній термінології.
33. Активні дієприкметники теперішнього часу.
34. Ступені порівняння прикметників.
35. Прикметники, які утворюють ступені порівняння від суплетивних основ.
36. Прикметники з неповними ступенями порівняння в медичній термінології.
37. Особливості утворення найвищого ступеня порівняння прикметників на -er та -ilis, -ile.
38. Загальні відомості про латинський прислівник. Ступені порівняння прислівників.
39. Загальні відомості про латинське дієслово. Особливості словникової форми дієслів у латинській мові медицини. Дійсний спосіб теперішнього часу. Наказовий спосіб. Умовний спосіб.
40. Характеристика IV відміни іменників. Відмінкові закінчення. Винятки з правила про рід. Утворення іменників IV відміни від основи супіна.
41. Характеристика V відміни іменників. Відмінкові закінчення. Винятки з правила про рід.
42. Загальні відомості про словотвір. Латинські прийменники в ролі префіксів. Латинські префікси числівникового походження. Грецькі префікси. Грецькі префікси числівникового походження.
43. Поширені у фаховому мовленні медичного працівника загальні терміни, аббревіатури і сталі вирази.
44. Словотворчі елементи в назвах препаратів, які вказують на хімічний склад або шлях синтезу.
45. Словотворчі елементи, які містять інформацію терапевтичного й анатомо-фізіологічного характеру.
46. Словотворчі елементи в назвах препаратів, що вказують на наявність компонентів рослинного походження, належність до різних груп антибіотиків.

47. Правила утворення латинських назв вітамінів.
48. Загальні відомості про хімічну номенклатуру.
49. Загальні відомості про номенклатуру лікарських засобів.
50. Поширені назви груп препаратів за їхньою фармакологічною дією.
51. Поняття «клінічний термін». Структура клінічних термінів (однослівні і багатослівні терміни). Алгоритм утворення однослівних термінів-комполітів.
52. Багатослівні клінічні терміни. Поняття «нозологічна одиниця».
53. Загальне поняття про діагноз. Поширені скорочення, які використовуються при оформленні діагнозів.
54. Кліше, які характеризують перебіг стоматологічного захворювання.
55. Кліше, які характеризують тяжкість або ступінь захворювання.
56. Прикметники і дієприкметники, уживані при формулюванні клінічних діагнозів у стоматології.
57. Грецькі дублетні позначення латинських іменників I – V відмін і прикметників 1 і 2 груп.
58. Кінцеві терміноелементи I – III відмін.
59. Терміноелементи-омофони.
60. Суфікси, які вказують на хвороби запального і незапального характеру, висипи та пухлини.
61. Професійні медичні вирази, клінічні ідіоми, скорочення.

Перелік практичних навичок до ПМК

1. Читати латинською мовою.
2. Ставити наголос згідно з усталеними акцентологічними нормами.
3. Уживати велику літеру на письмі згідно з правилами, прийнятими в медичній латині.
4. Записувати у словниковій формі змінні частини мови.
5. Визначати:
 - основу змінних частин мови;
 - морфологічні категорії змінних частин мови;
6. Утворювати латинською мовою термінологічні одиниці з різними типами синтаксичного зв'язку, з прийменниками *per*, *inter*, *post*, *ante*, *super*, *supra*, *contra*, *ad*, *a (ab)*, *e (ex)*, *de*, *pro*, *sine*, *cum*, *in*, *sub* зокрема.
7. Перекладати українською мовою терміни й номенклатурні найменування з різними типами синтаксичного зв'язку («безприйменникове керування», або «неузгоджене означення», «узгоджене означення», «прийменникове керування», «прикладка»).
8. Відмінювати:
 - іменники I – V відмін в усіх відмінках **singularis** і **pluralis**;
 - прикметники звичайного ступеня 1-ої і 2-ої груп, а також прикметники вищого і найвищого ступенів в усіх відмінках **singularis** і **pluralis**;
 - дво- і кількаслівні словосполучення;
9. Визначати спосіб утворення термінологічних одиниць і їх складових.

10. Використовувати міжнародні латинські (латинізовані грецькі, гібридні, запозичені) анатомічні терміни, номенклатурні найменування, кліше, скорочення у фаховому мовленні (усному й писемному).
11. Класифікувати препарати за словотворчими елементами, які несуть інформацію про препарат (джерело видобування, інгредієнти, хімічний склад, належність до певної фармакологічної або хімічної групи, терапевтичний ефект, анатомо-фізіологічну дію etc.).
12. Знаходити назви препаратів-аналогів (дженериків).
13. «Зчитувати» інформацію про лікарський засіб за його назвою.
14. Утворювати так звані терміни-композиції, виокремлювати терміноелементи, пояснювати їхнє значення.
15. Засвоїти синонімічні, у тому числі аббревіатурні, назви деяких нозологічних форм.
16. Диференціювати терміноелементи-омофони.
17. Продукувати (перекладати латинською мовою) і читати особливі функціональні тексти – діагнози.
18. При оформленні стоматологічних діагнозів латинською мовою використовувати поширені скорочення, прикметники, які характеризують перебіг стоматологічного захворювання, а також кліше, які характеризують тяжкість або ступінь захворювання.
19. Засвоїти 600 лексико-фразеологічних одиниць на продуктивному рівні.
20. Використовувати міжнародні латинські (латинізовані грецькі, гібридні, запозичені) фармацевтичні та клінічні терміни, кліше і скорочення в усному й писемному фаховому мовленні.

Форма підсумкового контролю успішності навчання

ПМК із латинської мови та медичної термінології полягає в оцінці засвоєння здобувачем освіти навчального матеріалу, передбаченого робочою навчальною програмою шляхом виконання письмових завдань на останньому занятті модуля.

Система поточного та підсумкового контролю

На першому занятті з латинської мови та медичної термінології викладач ознайомлює здобувачів освіти зі стандартизованими критеріями оцінювання їх навчальних досягнень (табл. 1).

Таблиця 1

Стандартизовані узагальнені критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти в ПДМУ

За 4-бальною шкалою	Оцінка в ЕКТС	Критерії оцінювання
5 (відмінно)	А	Здобувач освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для

		прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили, володіє не менш ніж 90% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
4 (добре)	В	Здобувач освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартизованих ситуаціях, самостійно виправляє помилки, кількість яких незначна, володіє не менш ніж 85% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
	С	Здобувач освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом науково-педагогічного працівника, в цілому самостійно застосовувати її на практиці, контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок, володіє не менш ніж 75% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
3 (задовільно)	Д	Здобувач освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень з допомогою науково-педагогічного працівника може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих, володіє не менш ніж 65% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
	Е	Здобувач освіти володіє навчальним матеріалом на рівні вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні. володіє не менш ніж 60% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
2 (незадовільно)	FX	Здобувач освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину матеріалу, володіє менш ніж 60% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
	F	Здобувач освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, володіє менш ніж 60% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.

Оцінювання знань, умінь і навичок кожного здобувача освіти проводиться на кожному занятті за чотирибальною (традиційною) шкалою з урахуванням стандартизованих узагальнених критеріїв оцінювання знань здобувачів вищої освіти (див. табл. 1). Оцінка успішності за кожне заняття є інтегрованою, тобто, оцінюються всі види роботи здобувача вищої освіти – як при підготовці до заняття, так і під час заняття. Оцінка синхронно виставляється викладачем у «Журнал обліку відвідування та успішності» і в електронний журнал на платформі «ePlato» наприкінці заняття або після перевірки індивідуальних контрольних завдань (письмових робіт, розв’язування типових або ситуаційних задач і тестових завдань), але не пізніше 2 календарних днів після проведення заняття.

Поточний контроль проводиться у формі усного опитування, письмового контролю, вирішення ситуаційних задач, письмового або комп’ютерного тестування, дискусії тощо.

Конвертація оцінки за традиційною 4-бальною шкалою в багатобальну (максимум 120 балів) проводиться лише після останнього поточного заняття, яке передусє ПМК (див. табл. 2). Конвертація проводиться за таким алгоритмом:

а) підраховується середня оцінка здобувачів освіти за традиційною 4-бальною шкалою, отримана протягом поточних занять модуля (з точністю до сотих бала);

б) для одержання конвертованої багатобальної сумарної оцінки поточної успішності за модуль середня оцінка, отримана за традиційною 4-бальною шкалою, помножується на коефіцієнт 24.

в) середній бал поточної успішності розраховується на загальну кількість занять у модулі.

Таблиця 2

Уніфікована таблиця відповідності середнього балу за традиційною чотирибальною оцінкою балам за поточну успішність

Середній бал за поточну успішність (A)	Бали за поточну успішність з модуля (A * 24)
1	2
2	48
2,1	50
2,15	52
2,2	53
2,25	54
2,3	55
2,35	56
2,4	58
2,45	59
2,5	60
2,55	61
2,6	62
2,65	64
2,7	65
2,75	66
2,8	67

2,85	68
2,9	70
2,95	71
3	72
3,05	73
3,1	74
3,15	76
3,2	77
3,25	78
3,3	79
3,35	80
3,4	82
3,45	83
3,5	84
3,55	85
3,6	86
3,65	88
3,7	89
3,75	90
3,8	91
3,85	92
3,9	94
3,95	95
4	96
4,05	97
4,1	98
4,15	100
4,2	101
4,25	102
4,3	103
4,35	104
4,4	106
4,45	107
4,5	108
4,55	109
4,6	110
4,65	112
4,7	113
4,75	114
4,8	115
4,85	116
4,9	118
4,95	119
5	120

ПМК проводиться після засвоєння програми модуля. Для проведення ПМК використовуються години, передбачені в робочій навчальній програмі з латинської мови та медичної термінології. До складання ПМК допускаються здобувачі освіти, які відвідали всі практичні заняття (або відпрацювали пропущені заняття у встановленому порядку), виконали всі вимоги навчального

плану та програми й набрали конвертовану суму балів не меншу за мінімальну – 72 бали.

Результат складання ПМК оцінюється в балах. Максимальна кількість балів за результатами складання ПМК становить 80 балів.

Максимальна кількість балів за модуль становить 200 балів (**120 б. – за поточну діяльність + 80 б. – за ПМК**).

Мінімальна кількість балів за результатами складання ПМК становить 50 балів, **мінімальна кількість балів за модуль становить 122 бали (72 б. – за поточну діяльність + 50 б. – за ПМК)**.

За умов порушення здобувачем вищої освіти правил академічної доброчесності результати оцінювання, отримані під час складання ПМК, анулюються і йому виставляється оцінка «незадовільно».

Здобувач вищої освіти має право на перескладання ПМК до закінчення вивчення відповідної дисципліни.

У разі незгоди здобувача освіти з отриманою на ПМК з латинської мови та медичної термінології оцінкою він має право на апеляцію відповідно до Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти (<https://u.to/br4fHA>).

Здобувачі освіти, які за модуль мають середній бал успішності від 4,5 до 5,0, звільняються від складання ПМК й отримують оцінку за ПМК автоматом згідно з балами (оцінка А), поданими в «Уніфікованій таблиці відповідності балів за поточну успішність балам за ПМК та екзамен традиційній чотирибальній оцінці» (див. табл. 3).

Таблиця 3

Уніфікована таблиця відповідності балів за поточну успішність балам за ПМК та екзамен традиційній чотирибальній оцінці

4,5	108	72	180	А	5 відмінно
4,55	109	73	182		
4,6	110	74	184		
4,65	112	74	186		
4,7	113	75	188		
4,75	114	76	190		
4,8	115	77	192		
4,85	116	78	194		
4,9	118	78	196		
4,95	119	79	198		
5	120	80	200		

У разі, якщо здобувач освіти хоче покращити свій результат, він складає ПМК на загальних умовах.

Оцінка з латинської мови та медичної термінології виставляється у «Відомість успішності з дисципліни» і в залікову книжку здобувача освіти протягом двох робочих днів після складання ПМК.

Методи навчання

1. Традиційні методи – вербальний (пояснення, бесіда), наочний (спостереження, демонстрація, ілюстрація), практичний (виконання вправ, лексичні диктанти).

2. Методи активного навчання – метод проблемного викладу навчального матеріалу, flipped learning, blended learning (за наявності наказу по ЗВО ПДМУ), case study, brainstorming, групова дискусія, ділова гра, навчання в малих групах, евристична бесіда, дослідницькі методи.

Методи й форми контролю навчальних досягнень здобувачів освіти

Усний контроль:

- індивідуальне опитування;
- фронтальне опитування;

Письмовий контроль:

- виконання контрольних письмових робіт (диктанти, відповіді на запитання, виконання вправ та індивідуальних завдань);
- виконання тестових завдань різного рівня складності;
- підсумковий модульний контроль.

Комбіноване опитування

Комп'ютерний контроль

Самоконтроль

Методичне забезпечення

- освітньо-професійна програма «Стоматологія» (<https://u.to/ZyIIHA>);
- робоча програма навчальної дисципліни;
- тематичний план практичних занять;
- матеріали для позанявчого контролю знань, умінь і навичок здобувачів освіти;
- презентації;
- стенди, плакати, таблиці, схеми.

Рекомендована література

I. Базова

Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів = Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium : підручник / О. М. Беляєва, В. Г. Синиця, Л. Ю. Смольська, М. І. Гуцол ; за заг. ред. О. М. Беляєвої. – 2-е вид., переробл. та допов. – К. : ВСВ «Медицина», 2020. – 464 с.

II. Допоміжна

1. Беляєва О. М. Латинсько-український тлумачний словник клінічних термінів / О. М. Беляєва. – К. : ВСВ «Медицина», 2016. – 224 с.
2. Латинсько-український медичний енциклопедичний словник: у 2 т., Т.1 А-М / укладачі: О. М. Беляєва, В. М. Ждан, А. З. Цірик. – К. : ВСВ «Медицина», 2020. – 344 с.
3. Латинсько-український медичний енциклопедичний словник: у 2 т., Т.2 N-W / укладачі: О. М. Беляєва, В. М. Ждан, А. З. Цірик. – К. : ВСВ «Медицина», 2020. – 456 с.

4. Міжнародна анатомічна номенклатура: Український стандарт : навч. посіб. / І. І. Бобрик, В. Г. Ковешніков. – К. : Здоров'я, 2001. – 327 с.
5. Побічна дія ліків: навчальний посібник у 2 кн. / В.М. Бобирьов, М.М. Потяженко, О.М. Беляєва й ін.; за заг. ред. В.М. Бобирьова, М.М. Потяженка. Вінниця: Вид-во «Нова книга», 2020. Кн. 1. – 352 с.
6. Черкасов В. Г. Міжнародна анатомічна термінологія (латинські, українські, російські та англійські еквіваленти) / Черкасов В. Г., Бобрик І. І., Гумінський Ю. Й., Ковальчук О. І. – Вінниця: Нова книга, 2010. – 392 с.

Інформаційні ресурси

<http://la.raycui.com/alphabet.html>
<http://www.linguaeterna.com/vocabula/alph.php>
<http://college.saintebarbe.ecole.pagespro-orange.fr/rome/medecine.htm>
<https://www.ipac-traductions.com/blog/latin-grec-des-atouts-cles-pour-le-traducteur-medical/>
<http://www.omniglot.com/writing/latin.htm>
<http://www.ilekt.med.unideb.hu/kiadvany/4latineng.pdf>
<http://www.pinax.com.ua/krylati-vyslovy/latina/>

Розробники: к.пед.н., доц. Олена Беляєва, к.філол.н., доц. Ірина Сологор